

Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc eseményei Ongán

Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc eseményei nem kerültek el Ongát és környékét sem. **1848 decemberében Mészáros Lázár**, a Batthány kormány korábbi hadügyminisztere december 28-án Szikszó és Onga között, valahol **itt a mai Turul alatti dombon**, az országút mellett **próbálta Kassa felé visszaszorítani Schlik osztrák csapatait**. A magyar hadvezér így írt erről visszaemlékezéseiben: *„A Szikszó előtti szőlőkkel beültetett magaslatra helyezém a sereget, melyen keresztül vezet az országút, s amely jobbról még egy beültetett magaslattal, és ez alatt mocsársággal volt körülvéve, mely akkor annyira be vala fagyva, hogy a lovat is megbírta. Ez az állás szép volt magában csatát elfogadni – de hátrálás esetében –, ennek vonala csupa rónaságból állván egész Zsolcáig és a Hernádig súlyos lehetett volna.”*

Mészáros csapatait az ongai Nagy- és Kishegyen állította fel, a mai 3. sz. főút két oldalán. Az ütközet rövid volt és jobbára csak tüzérségi párbajból állt. A magyar gyalogság a szőlőkben a balszárnyon volt felállítva, míg a lovasság a jobbszárnyon állt, a mai ongaújfalui hegyen. A magyar lovasság az ellenség balszárnyon álló lovasai ellen indult, de támadása hamar elakadt. Mészáros így írt erről: *„Alig haladának néhány lépésre, s egy szerencsétlen ürgolyó szétrepentése a Lehel-husárokat a jobb szárnyon rendetlenségbe hozá, kik sebesen kezdenek hátra szaladni, de nagynehezen mégis megállítanának.”*

Ezalatt a gyalogság támadása is elakadt. Mire Mészáros odalovagolt, hogy bátorítsa őket, a tartalék lovasság hátrébb vonult. *„E mozdulatot igen kedvesen vette a jobb szárny, s utána a közép, úgy hogy az egész sereg – minden parancsolat nélkül – Miskolc felé indult meg, mit feltartóztatni lehetetlen lőn.”*

Schlik a magyar túlerő miatt győzelme ellenére sem merte üldözni a honvédsereget, inkább visszavonult. A hátrálás során az irtózatos hidegben több száz császári katona szenvedett fagysérülést.

A következő hónapokban is gyakorta vonultak át a seregek Ongán. **Klapka György és Kazinczy Lajos is megfordult a faluban.** Jelentősebb hadieseményekre azonban 1849 júliusában került sor.

A polgári menekültek, a hadsereg utánpótlást szállító szekerei júliusban Ongára vonultak, majd a Hernádon Gesztelynél megépített hídon tovább haladtak Tokaj felé. **Július 24-én a főhadiszállást Görgey Alsózsolcáról Ongára** helyezte, s maga is itt töltötte az éjszakát. A következő napokban a magyar csapatok újra és újra megütköztek a támadó oroszokkal. **Július 27–28-án Onga és Geszely között zajlottak jelentősebb összecsapások** a szembenálló felek között. Az oroszok Ongán át támadták Görgey III. hadtestének gesztelyi állásait.

Gróf Leiningen-Westerburg Károly tábornok azonban olyan erősen védte a maga állásait, hogy az oroszok több órás küzdelem után sebesültjeik hátrahagyása mellett kénytelenek voltak a csatatervet kiüríteni, és Onga felé visszavonulni. Az orosz parancsnok szárnysegédje így emlékezett vissza az orosz támadásra: *„E célból két zászlóalj és egy egy üteget magával vivék, kiment Zsolcára. Innen nem messze az út Gesztelyig egy mocsaras lapályon átvezető rőzsegáton halad, s közben átszeli a Bársonyos nevű patakot is. Ahogy Grabbe tábornok Onga mellett átkelt a patakon, felállította ütegét és éppen zászlóaljait akarta felfejleszteni, amikor az ellenség olyan erős tüzet zúdított rá, hogy kénytelen volt sűrűn meghátrálni. Ezután Putnok felé vonult vissza.”*

A magyar sikerek ellenére Görgeynek a Hernád vonalat fel kellett adnia, nehogy az oroszok délről bekerítsék, és elvágják a délre vonulás útvonalát. A magyar haderő végül időben leért Aradra, de a temesvári vereség után a túlerőben lévő oroszok előtt Világosnál kénytelen volt letenni a fegyvert.